СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА ВІКОВИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПСИХІКИ НЕПОВНОЛІТНІХ[1] *(мова оригіналу — російська; назву подано в перекладі)*

Соболєв Ф. М.

Реферат. Матеріал поєднує коротке обґрунтування судово-психологічної експертизи вікових особливостей психіки неповнолітніх із фрагментом науково-популярного фільму «Я і інші» (1971). Редакція наголошує, що вікові особливості – незрілість, навіюваність (сугестивність), підпорядкованість, брак життєвого досвіду, невміння повною мірою й критично оцінити ситуацію та спрогнозувати її розвиток і наслідки, необізнаність у питаннях статевих стосунків – часто зумовлюють віктимну поведінку неповнолітніх. Підлітки й малолітні найчастіше стають об'єктами злочинних дій ровесників у ситуаціях необґрунтованої довіри або короткочасних, швидкоплинних знайомств, а для неповнолітніх із психічними розладами, що супроводжуються неправильною поведінкою, ризик протиправних посягань ще вищий. Тому судово-психологічну експертизу неповнолітніх подано як необхідне й науково обґрунтоване дослідження і для органів досудового розслідування, і для суду. Ілюстрацією слугує сюжет «Солодка солона каша» з фільму режисера Фелікса Соболєва, знятого на кіностудії «Київнаукфільм». Фільм складається із серії соціально-психологічних експериментів; найвідоміший із них – експеримент на навіюваність, або конформність, з дітьми дошкільного віку. За текстом, стрічка понад 20 років пролежала на полиці, бо розкривала механізми впливу на масову свідомість, а 1971 р. здобула приз і диплом Міжнародного кінофестивалю в Оломоуці (ЧССР). Фільм ставить питання про самостійність наших суджень і вплив інших людей: для дитини природно прагнути бути як усі, піддаватися навіюванню й видавати чужу думку за власну, тоді як у дорослого це обертається втратою особистості, пристосуванством і конформізмом, що формує психологію раба. Стрічка запрошує глядача поглянути на себе збоку й замислитися, що він знає про власну психологію, наскільки самостійний у своїх судженнях і як на нього впливають інші люди. Судовим експертам-психологам, слідчим і суддям матеріал наочно показує, наскільки навіюваною може бути дитина, що важливо під час оцінювання показань неповнолітніх і їхньої здатності протистояти тискові.

Ключові слова: судово-психологічна експертиза неповнолітніх, вікові особливості психіки, навіюваність, конформність, віктимна поведінка, показання неповнолітніх, фільм «Я і інші», Фелікс Соболєв, соціально-психологічний експеримент, діти дошкільного віку.

Forensic Psychological Examination of Age-Related Features of the Psyche of Minors

Soboliev F. M.

Abstract. The material combines a brief justification of forensic psychological examination of age-related psychological features of minors with an excerpt from the 1971 popular science film Me and Others. The editors stress that age-related features, such as immaturity, suggestibility, subordination, lack of life experience, inability to assess a situation critically and to foresee its development and consequences, and ignorance of sexual matters, often determine the victim behaviour of minors. Adolescents and young children most often become targets of criminal acts by peers in situations of unjustified trust or brief acquaintances, and the risk is even higher for minors with mental disorders accompanied by inappropriate behaviour. Forensic psychological examination of minors is therefore

presented as a necessary and scientifically grounded study for both pre-trial investigation bodies and courts. The illustration is the episode Sweet Salty Porridge from the film directed by Felix Sobolev at the Kyiv studio of popular science films. The film consists of a series of social psychological experiments, the best known of which is an experiment on suggestibility, or conformity, with preschool children. According to the text, the film was shelved for more than 20 years because it revealed mechanisms of influence on mass consciousness, and in 1971 it received a prize and diploma at the international film festival in Olomouc, Czechoslovakia. The film asks how independent our judgements are: a child naturally wants to be like everyone else, yields to suggestion and presents others' opinions as its own, whereas in an adult this turns into loss of personality, opportunism and conformism. For forensic psychologists, investigators and judges the material shows how suggestible a child can be, which matters when assessing the testimony of minors.

Keywords: forensic psychological examination of minors, age-related psychological features, suggestibility, conformity, victim behaviour, testimony of minors, Me and Others film, Felix Sobolev, social psychological experiment, preschool children.

Першоджерело: *Я и другие / Сладкая соленая каша : научно-популярный фильм / реж. Ф. Соболев. СССР : Киевская киностудия научно-популярных фильмов, 1971. Реферат оприлюднено в журналі 03.10.2013.*

References

1. Soboliev F. M. Sudovo-psykholohichna ekspertyza vikovykh osoblyvostei psykhiky nepovnolitnikh [Forensic Psychological Examination of Age-Related Features of the Psyche of Minors] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2016. Vol. 1, No. 2 (2). URL: https://expertize-journal.org.ua/psihologicheskaya-ekspertiza/314-sudebno-psikhologicheskaya-ekspertiza-vozrastnykh-osobennostej-psikhiki-nesovershennoletnikh (onovlena versiia vid 07.10.2013). [in Ukrainian].